

1 **Kent Sosyolojisi Görselleri IV
(Küresel Kent)**

Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü, Bahar 2018
Meriç Kırmızı

2 **Küresel Kentler Kuramı ve Araştırmaları**

- Küreselleşme süreci: ulus ötesi ticaret, sermaye hareketleri, teknoloji ve insan akışları
- Ulus-devletin mekan ile olan ilişkisinin yeniden tanımlanması
- Kentler, küresel sistemin temel birimleri
- Sermaye-kent ilişkisinin daha önemli hale gelmesi
- Küresel kentler: küresel akışların merkezileştiği, önemli pozisyonlara sahip kentler

3 **Küresel Kentlerin Başlıca Özellikleri**

- Ulus ötesi şirketlerin küresel etkinlikleri için düğüm noktası
- Üreticiler ve finans hizmetleri için üretim alanı ve pazarı
- Dünya ekonomisine farklı biçimlerde eklenen kentler için düğüm noktası
- Bölge ekonomileri için egemen merkezler

4 **Kentleşme Sürecine Yaklaşımlar**

- 1 • *Devletleştirilmiş kent* (Ulus-Devlet Temelli, 20.yy. sonlarına dek): kentler, ulus-devlet sınırlı ve ulus-devlet merkezli yer hiyerarşisi içinde çevrelenmiş mekanlar.
- *Uluslararası Kapitalist Kent* (Radikal Kent Ekonomi Politikası ve Yeni Kent Sosyolojisi, 1960-70'ler+): kentler, uluslararası kapitalist ekonomik süreçlerin biçimlendirdiği yerler.
- *Dünya Kenti/Küresel Kent* (Küreselleşme, 1980+): küresel güç ve dinamiklerin yerel ve bölgesel sosyal alanları etkilemesi ile oluşan yerler

2 (-)

Coğrafi
Ölçek
(Yerel, ulusal,
bölgesel,
dünya düzeyi)

(+)

5 **Küresel Kent Kuramının Bağlamı**

- 20.-21. yüzyılda kapitalizmin dünya genelinde değişen coğrafyalarını (yönetim ve denetim rollerine göre sınıflandırılmış kentleri ve yeni uluslararası iş bölümünün mekansal örgütlenmesini) çözümü amaçlı
- Küresel kent, eski bir olgu mu, yoksa 1970+ kapitalizmin yeniden yapılanmasının mekansal biçimi mi?
- 1970+ başlıca sosyo-politik dönüşümler: yeni uluslararası iş bölümü; Fordizmin krizi

6 **Dünya Kenti ve Küresel Kent Kuramları**

- 1 • Dünya Kenti:
 - Patrick Geddes (*Değişen Kentler*, 1915)
 - Peter Hall (*Dünya Kentleri*, 1966)

- Robert Cohen (Yeni Uluslararası İş Bölümü, Çokuluslu Şirket ve Kentsel Hiyerarşi, 1981)
- John Friedmann (Dünya Kenti Hipotezi, 1986)

2 • Küresel Kent:

- Anthony D. King (*Küresel Kentler*, 1990)
- Saskia Sassen (*Küresel Kent: New York, Londra, Tokyo*, 2001)
- Fuat Ercan (Kriz ve Yeniden Yapılanma Sürecinde Dünya Kentleri ve Uluslararası Kentler: İstanbul, 1996)
- Paul L. Knox ve Peter J. Taylor (*Bir Dünya Düzeninde Dünya Kentleri*, 1995)
- Manuel Castells (*Ağ Toplumunun Yükselişi*, 2005)

7 **Saskia Sassen: Küresel Kent**

- Küresel kent dünya kenti
- Belirli bir sosyo-mekansal, tarihsel dönem: 1970+ küreselleşen kapitalist düzenin kenti
- 1980+ yeni kent tipi örn. NY, Londra, Tokyo
- Dört yeni işlev: komuta, finans-uzm. hizmet, üretim, pazar

8 **Peter J. Taylor: Küresel Kent Ağı Modeli**

- Küresel ağ bağlantırlığı: bir kentin küresel kent ağı içerisindeki diğer bütün kentlerle bağlantılma derecesi → Küresel kent (öncü dünya kenti) statüsü
- Bağlantı: bir kent ile diğer bütün kentler arasındaki akış

9 **Küresel Kenti Ölçmek**

- 1 • Kentin küresel hizmet sektörünün büyüklüğüne/yoğunluğuna göre:
 - P. Hall (1960)
 - R. B. Cohen (1981)
 - J. Friedmann (1986)
 - S. Sassen (1991)
 - J. Beaverstock, R. Smith, P. Taylor (1999)
- 2 • Kentin küresel ağ bağlantırlığına (küresel düzeyde oluşturduğu ağlar ve bunlar üzerinden gerçekleştirdiği akışlara) göre:
 - Taylor (GaWC, 2004)
 - Ölçütler: hizmet firmalarının oluşturduğu ağlar + ekonomik, politik, kültürel, sosyal boyutlar
 - Londra #1 (yoğunluk+bağlantırlık)
 - <http://www.lboro.ac.uk/gawc/>

10 **Küresel Kent Yaratmak**

- Büyüme yönelimli siyasi anlaşmalar (ittifaklar): ulusal, bölgesel, yerel devlet yetkilileri; ulus ötesi şirket seçkinleri (elitleri); yerel mal sahipleri/kiralayıcılar
- Altyapı, teknoloji, finans, vb. kaynakların seferber edilmesi, büyük proje ve taşınmaz yapımına (imarına) karşı yerel muhalefeti bastırma
- Büyüme koalisyonları: yerel ve ulusal hükümet birimleri, sermaye fraksiyonları, diğer çıkar grupları örn. Tokyo'nun küreselleşmesi (Machimura 1992)

11 **İstanbul: Küresel Kent mi?**

- Mübeccel Kıray: İstanbul büyük kent, ama maddi altyapısı eksik olduğu için metropol değil.
- Ayşe Öncü (1992) "İstanbul'u Nasıl Anlamalı?"
- Çağlar Keyder (1992) "İstanbul'u Nasıl Satmalı?"
- İlhan Tekeli (1992) "Dünya Kenti İstanbul"
- Fuat Ercan (1996) "Kriz ve Yeniden Yapılanma Sürecinde Dünya Kentleri ve Uluslararası Kentler: İstanbul"
- A. Öncü ve Ç. Keyder (1993) İstanbul ve Dünya Kentleri Kavramı (1980+ İstanbul'unu, yabancı bankalar, beş yıldızlı oteller ve gelir düzeyinde artışa bakarak inceleyen, ama karşılaştırmalı olmayan bir çalışma)
- Küresel kent bağlantılığı; İstanbul: 35/135 dünya kenti, #1 orta doğu kentleri (Taylor'ın 2001'deki Batı Asya ve K. Afrika kentleri çalışması)

12 **Küresel Kent Kuramına Eleştiriler**

- Küreselleşmeye tepeden bakış
- Küresel-yerel ikiliği
- Kente ekonomik ve mekanik (bir büyüme makinesi olarak kent) bakış
- Kent siyasetinin (aktörlerinin) göz ardı edilmesi
- Küresel Kuzey'in yapısal dönüşümlerine odaklı
- Kentin içsel gelişmelerinin dışsal konumlanmasına etkilerini kapsamaması

13 **Kaynak**

- Konak, N. (2013). Küresel Kentler Kuramı ve Araştırmaları. F. Güneş (Ed.), *Kent Sosyolojisi* (s. 144-175) içinde. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi, Açıköğretim Fakültesi Yayını.